

MAJOR-GENERAL STANISLAW FRANCISZEK SOSABOWSKI V.M., O.B.E.,
TER GELEGENHEID VAN ZIJN HONDERDSTE GEBOORTEDAG.

door J.J.Lorys

Stanislaw Franciszek Sosabowski, de latere generaal en commandant van de 1st Polish Independent Parachute Brigade Group, werd geboren op 8 mei 1892 in Stanislalow, een stad in het zuidoosten van Polen, dat in de jaren van de Poolse deling door Oostenrijk-Hongarije was bezet.

De jonge Stanislaw blonk uit door hard werken, het vermogen kennis te vergaren en door te geven aan anderen, en zijn totale toewijding aan de zaak van de Poolse bevrijding.

Hij was het tweede kind in een gezin met twee zonen en twee dochters. Zijn vader Franciszek stierf toen Stanislaw slechts 11 jaar oud was. Dit betekende niet alleen het verlies van het hoofd van het gezin, maar ook van de enige kostwinner. Een geestelijke van het gymnasium waar Stanislaw net op zat, kwam erachter dat Sosabowski's familie in financiële moeilijkheden verkeerde. Hij stelde Stanislaw voor andere leerlingen bijles te geven en op die manier wat geld te verdienen om zijn moeder te helpen het gezin te onderhouden. Stanislaw ging hierop in en werd de kostwinner van het gezin.

Gedurende de jaren vóór de Eerste Wereldoorlog bereidden jonge Polen zich voor op de taak om Polen te bevrijden van het juk van de bezettende machten. Stanislaw vond, terwijl hijzelf studeerde en les gaf aan zijn leerlingen, nog tijd om aan deze activiteiten deel te nemen. Hij werd lid van diverse organisaties, geheime en semi-ondergrondse, zoals de 'Drużyny Strzeleckie' (van één van de 24 afdelingen van dit Scherpschutterslegioen werd hij commandant) en de 'Sokol' ('Valken'). Hij richtte ook de padvindersgroep in Stanislalow op.

Tijdens deze eerste jaren, en ook gedurende de rest van zijn leven, was hij uitermate geïnteresseerd in het bestuderen van de geschiedenis en van militaire zaken. Nadat hij het gymnasium in Stanislalow had afgemaakt, ging hij naar Krakow waar hij twee jaar handelskennis studeerde.

In het voorjaar van 1914 werd Stanislaw gerecruteerd voor het Oostenrijkse leger als een 'Jednoroczniak' (gedurende één jaar).

Toen de Eerste Wereldoorlog uitbrak, werd hij naar het oostelijk front gestuurd, waar hij in 1915 gewond raakte. Hij moest een intensieve behandeling in het hospitaal ondergaan om een beschadigde zenuw in zijn knie te doen genezen. Als gevolg daarvan was hij niet meer in staat tijdens de rest van de oorlog in de frontlinie te staan.

Hij trouwde in 1916 en kreeg twee zoons.

Sosabowski keerde in 1918 terug naar Polen waar hij in Lublin, een stad in het centrum van Polen, in contact kwam met de POW (Polska Organizacja Wojskowa - Poolse Militaire Organisatie) en deed mee aan het ontwapenen van de Oostenrijkers. In het Poolse leger verkreeg hij de rang van Majoor in april 1919. Hij wijdde de rest van zijn leven aan de militaire dienst.

In de jaren tussen de Eerste en de Tweede Wereldoorlog was Sosabowski commandant van diverse eenheden van het Poolse leger en werd hij bevorderd tot kolonel.

In de jaren 1922-1923 studeerde Sosabowski aan de Poolse Hogere Krijgsschool in Warschau, en daarna doceerde hij op dezelfde school, van 1929 tot 1937, logistiek. Hij was altijd een hartstochtelijke sportman, bestudeerde militaire zaken en schreef talrijke artikelen in militaire tijdschriften. Hij publiceerde twee boekjes: 'Wychowanie żołnierza i obywatela' (De opleiding van de soldaat en de burger) en 'Kwatermistrzostwo w polu' (De intendant te veld).

Bij het uitbreken van de Tweede Wereldoorlog voerde Kolonel (Staf) Sosabowski het bevel over het 21e Regiment Infanterie 'Dzieci Warszawy' (Kinderen van Warschau). Het regiment was een onderdeel van de 8e Infanterie Divisie, die behoorde tot het leger van Modlin. Het was de taak van dit leger de Duitse aanval uit Oost-Pruisen te weerstaan. Twee regimenten van de 8e Divisie werden overrompeld door de felle vijandelijke aanval, maar niet het 21e Regiment onder commando van Kolonel Sosabowski. Dit regiment behield zijn discipline en volledige strijdvaardigheid gedurende deze kritieke dagen, evenals tijdens de resterende periode van de Poolse campagne, toen het Grochow district van Praga in de oostelijke voorsteden van

Warschau werd verdedigd. Warschau capituleerde op 28 september 1939 en op die dag legde het regiment van de 'Kinderen van Warschau' tijdelijk de wapens neer. Generaal Rommel, commandant van het Leger van Warschau dat de hoofdstad verdedigde, verwoorde zijn waardering voor de operaties van het regiment in zijn Dagorder van 29 september 1939 als volgt:

'Met bijzondere waardering moet ik de heldhaftigheid, de vasthoudendheid en de zelfopofferingsgezindheid benadrukken van de soldaten van het 21e Regiment Infanterie onder commando van hun uitstekende bevelvoerende officier Kolonel (Staf) Stanislaw Sosabowski, die op de slechtste momenten tijdens de kritieke fase van de Slag, van 2 tot 6 september, erin slaagde zijn regiment onder controle te houden en, samen met 8 PAL (Regiment Lichte Artillerie), de terugtocht van de divisie te dekken.

Na de capitulatie van Warschau ging Kolonel Sosabowski in krijgsgevangenschap, maar na slechts een paar dagen ontsnapte hij. Hij nam onmiddellijk contact op met de ondergrondse organisatie 'Sluzba Zwyciestwu Polski'/SZW (Leger voor de Vrijheid van Polen) en begon met het organiseren van de ondergrondse Vereniging voor ex-soldaten van het 21e Regiment Infanterie, dat actief was in Warschau gedurende de gehele Duitse bezetting van Polen. Aangezien hij een bekende persoon was in Warschau, had de Duitse Gestapo hem spoedig in de gaten. De ondergrondse leiding stuurde hem eerst naar Lodz, daarna naar het platteland van Lublin, en uiteindelijk stuurde Generaal M.Tokarzewski-Karaszewicz, commandant van het SZW, Sosabowski als zijn eerste officiële koerier met een bericht naar Generaal W.Sikorski, die een Poolse leger in Frankrijk op poten zette.

Na de van van Frankrijk bereikte Sosabowski de kust van Groot-Brittannië, waar hij de 4.Kadrowa Brygada Strzelcow/4.KBS (4e Kader Infanterie Brigade) organiseerde. Hij begon met het trainen van de soldaten in sabotage oorlogsvoering in het najaar van 1940. Begin 1941 startte hij een parachutistentraining. Hij overwoog parachutisten te gebruiken om het Poolse ondergrondse leger in Polen te steunen in de strijd tegen de Duitsers. In totaal werden 316 guerrillastrijders, de z.g. 'Cichociemni' of 'Stil en Onzichtbaar', naar Polen gestuurd. Het was in deze tijd dat Sosabowski besloot een parachutistenbrigade in het leven te roepen.

De taak die Sosabowski zich had gesteld was ontzagwekkend. Zijn eerste probleem was om de Poolse autoriteiten in Engeland te overtuigen van het idee om zo'n brigade op te zetten. Toen, op een dag in begin 1941, voor hij naar Londen ging voor een bijeenkomst met de generale staf, vertrouwde hij zijn adjudant, Luitenant J.Dyrda, toe dat het doel van de reis was de goedkeuring te verkrijgen voor zijn idee. Dyrda was stomverbaasd: hoe kon in vredesnaam een parachutistenbrigade worden gecreëerd uit een paar honderd mannen, voor het merendeel officieren, waarvan de meesten op gevorderde leeftijd waren (niet veel jonger dan Sosabowski zelf, die 49 was)? Onmogelijk! En inderdaad, toen Sosabowski terugkwam uit Londen keek hij zuur.

Om een gesprek te beginnen vroeg de adjudant naar het resultaat van het bezoek. Sosabowski antwoordde eenvoudig: ik kreeg geen steun in Londen. Toch veranderde de mening van Sosabowski door deze tijdelijke terugslag niet. En uiteindelijk kwam er toch een Poolse Parachutistenbrigade, hetgeen geheel te danken was aan het doorzettingsvermogen van Kolonel Sosabowski.

Om zijn brigade voor te bereiden op de strijd moest Sosabowski buitengewone inspanningen verrichten om versterkingen, passende militaire uitrusting en oefenterreinen te verkrijgen, om nog maar te zwijgen van vliegtuigen en vliegvelden. De resultaten van zijn harde werken waren spoedig zichtbaar. Op 23 september 1941, nadat hij een gevechtsoefening en een parachutistensprong van een compagnie had geïnspecteerd, zei Generaal W.Sikorski, de bevelhebber van het Poolse leger, tegen de soldaten van de 4e Kader Infanterie Brigade: 'Vanaf nu zijn jullie de EERSTE PARACHUTISTEN BRIGADE, en ik ben er zeker van dat jullie, geleid door jullie commandant, jullie militaire plichten zullen vervullen.'

Kolonel Sosabowski voelde zich slechts soldaat van het Poolse leger en hij trainde zijn brigade alleen met het doel voor Polen te vechten. Toen in 1943 Generaal Browning, bevelhebber van de Britse parachutisteneenheden, tijdens een van zijn bezoeken aan de Poolse brigade, suggereerde dat de Poolse brigade onder Brits bevel zou moeten komen als onderdeel van de 1st Airborne Division en dat Sosabowski commandant van deze divisie zou moeten worden (de Britten hadden ook een tekort aan soldaten), weigerde Sosabowski botweg. Hij realiseerde zich echter dat de zaak niet alleen persoonlijk en militair, maar ook politiek van aard was. Daarom stelde hij

aan Browning voor dat deze over zijn suggestie zou spreken met Generaal Sikorski, die de Poolse brigade de volgende dag zou bezoeken. Generaal Browning wachtte dat echter niet af en vertrok dezelfde dag.

Op 6 juni 1944 werd de nieuwe opperbevelhebber van het Poolse leger, Generaal K. Sosnkowski, gedwongen, onder het dreigement dat de Poolse Parachutisten Brigade zou worden ontbonden, toe te geven aan de herhaalde verzoeken van SHAEF (Supreme Headquarters Allied Expeditionary Forces) en de brigade vrij te geven om plichten te vervullen aan het West-Europese front, onder Brits bevel.

De 15e juni was voor Kolonel Sosabowski en zijn mannen een historische dag: de brigade kreeg haar vaandel uit Polen en Sosabowski werd bevorderd tot Major-General. Het begin van de opstand in Warschau op 1 augustus van hetzelfde jaar was een traumatische schok voor alle Polen en natuurlijk ook voor de soldaten en de commandant van de Poolse Parachutisten Brigade.

Alle pogingen van de Poolse militaire en politieke leiders om Poolse parachutisten - een bataljon of zelfs een compagnie - naar Polen te sturen om de strijdende opstandelingen te helpen, mislukten. Voor alle betrokkenen was het een bittere teleurstelling. In plaats van in Polen te vechten nam de brigade in september 1944 deel aan de grootste veldslag van Geallieerde luchtlandingstroepen tijdens de Tweede Wereldoorlog: Operatie Market-Garden.

Generaal Sosabowski inspecteert soldaten van zijn Parachutisten Brigade.
(Foto via George F. Cholewczynsky, USA).

Net als tijdens de verdediging van Warschau in 1939 toonde Generaal Sosabowski tijdens de Slag om Arnhem buitengewone moed en leiderschap.

Op 21 september werd het grootste deel van de Parachutisten Brigade gedropped bij Driel. Omdat er geen boten waren om de Rijn over te steken, namen de soldaten van de Poolse Brigade verdedigende stellingen in rond Driel. De volgende morgen werden ze aangevallen door vijandelijke strijdkrachten, bestaande uit ongeveer een bataljon infanterie, gesteund door pantservoertuigen. Als gevolg hiervan werden enkele Poolse voorposten verlaten. Men moet niet vergeten dat voor sommige Poolse troepen dit de vuurdoop was. De Duitsers hoefden niet zuinig te zijn met hun munitie, terwijl de Polen slechts beperkte hoeveelheden ter beschikking hadden. Spoedig werd de kreet 'spaar munitie' in de Poolse linies gehoord. Toen ze soldaten de vooruit geschoven posities zagen verlaten, begonnen sommige mannen uit de hoofdlinie ook aanstalten te maken zich terug te trekken. Op dit duidelijk kritieke moment tijdens de strijd sprong Sosabowski bijna letterlijk uit zijn hoofdkwartier, joeg degenen die hun posten verlieten terug en bezwoer deze crisis alleen al door zijn aanwezigheid en autoriteit.

De Polen hadden bijna geen anti-tank wapens in Driel omdat deze enkele dagen eerder op de noordelijke oever waren geland bij de Britse divisie. Om die reden waren zij zelfs niet in staat pantservoertuigen tegen te houden. Bij de Polen waren inmiddels twee Britse gepantserde verkenningswagens aangekomen. Hun commandant weigerde Poolse verzoeken in te willigen om het vuur te openen op grond van het feit dat de taak van zijn eenheid slechts uit verkennen bestond. Toen Sosabowski dit vernam sprong hij op het enige 'vervoermiddel' dat beschikbaar was - een damesfiets - peddelde voor de Britten uit en riep 'Volg mij!'. De Britse commandant kon deze opdracht niet weigeren, kwam uit de dekking te voorschijn, opende het vuur en bracht de Duitse pantservoertuigen tot zwijgen. De Duitsers kwamen hierdoor tot de konklusie dat de Polen ook enkele anti-tank wapens hadden en staakten tijdelijk hun opmars uit die richting. Dit gaf de Polen een adempauze, die hen in staat stelde verdere vijandelijke aanvallen af te slaan.

Het tweede kritieke moment was bij het begin van de oversteek van de rivier in de nacht van 23 op 24 september. Ter voorbereiding hierop was de brigade in groepen verdeeld, in grootte afgestemd op het verwachte formaat van de boten die vanuit het zuiden zouden worden aangevoerd. Ongelukkigerwijs waren de boten die uiteindelijk arriveerden kleiner. Dit had tot gevolg dat een verwarde massa mannen zich in de uiterwaard verzamelde, wachtend op het moment dat ze konden worden overgezet. Deze situatie werd zeer gevaarlijk omdat de Polen onder zwaar vijandelijk vuur kwamen te liggen. Generaal Sosabowski bekeek de operatie vanaf een nabijgelegen dijk. Op dit kritieke moment greep hij in en nam persoonlijk het commando: hij beval een hergroepering van degenen aan de rivierkant, stopte de aanvoer van nieuwe manschappen, reorganiseerde hen en rekende op deze manier met de crisis af. Na de slag wachtte Generaal Browning niet lang met het vereffenen van de rekening met de buitenlandse generaal met wie hij diverse meningsverschillen had gehad. De weigering om de Poolse Brigade onder zijn commando te stellen en om het commando over de Britse divisie op zich te nemen, was het eerste en wellicht het allerbelangrijkste. Hij schreef een brief naar zijn superieuren met het verzoek Generaal Sosabowski van zijn commando te ontheffen, omdat Browning moeilijkheden ondervond in de samenwerking met hem.

Generaal Sosabowski had geen vrienden in de Poolse generale staf: Generaal Sikorski was in 1943 bij een vliegtuigongeluk om het leven gekomen en Generaal Sosnkowski was van commando over het Poolse leger ontheven, ook al op het verzoek van de Britse autoriteiten. Op suggestie van Generaal Kopanski, de chef van de generale staf, gaf de Poolse president W. Raczkiewicz Generaal Sosabowski door middel van een brief waarin hij hem bedankte voor het oprichten van de Poolse Parachutisten Brigade en voor het bevel voeren in de strijd, een ander commando. Voor zijn kundige commando over de brigade werd Generaal Sosabowski onderscheiden met het KRZYŻ WALECZNYCH (Dapperheidskruis) en een soortgelijke onderscheiding ontvingen meer dan 150 van zijn mannen.

Noch Brownings brief, noch de behandeling door de Poolse autoriteiten hadden tot resultaat dat Sosabowski in achtning daalde bij zijn manschappen en bij het grote publiek. Zijn mannen zagen hem aan het werk; zijn bewonderaars lazen over hem in talrijke Poolse en andere publikaties.

Na de oorlog bleef Generaal Sosabowski in ballingschap in Engeland als een politiek émigré. Hij was een van de oprichters van de Polish Airborne Forces Association, die bestond uit ex-leden van de Parachutisten Brigade en later hun kinderen. Hij publiceerde talrijke artikelen, schreef boeken en gaf lezingen over de geschiedenis van de brigade.

In Polen adopteerde 6. Pomorska Brygada Desantowo-Szturmowa (voorheen Parachutisten-divisie) zijn naam en deze heet nu 6.P.B.S-D van Generaal Stanislaw Franciszek Sosabowski. In september 1992 werd een monument in de vorm van een borstbeeld van Generaal Sosabowski onthuld in Krakow.

Generaal Sosabowski stierf in Londen op 25 oktober 1967.

De president van de Poolse regering in ballingschap benoemde door middel van een decreet van 11 november 1988 wijlen Generaal Sosabowski tot lid van KAWALEROW ODRODZENIA POLSKI (Kameraden van de Wedergeboorte van Polen). Tevens werd hem de onderscheiding KRZYŻA KOMANDORSKIEGO z GWIAZDA (Commandokruis met Ster van deze Orde) toegekend uit erkenning voor zijn verleende diensten wat betreft het organiseren, trainen en commanderen van de 1st Polish Independent Parachute Brigade Group. HIJ RUSTE IN VREDE.